

Blik, en klar Forstand paa de Samfundsforhold, der ere begrundede i Middeltalderens og den nyere Tids Historie. Endelig er der en Grund, som er den væsentligste, og det er den, at der i Folket er en dybsølt Trang til en saadan Udvikling af den høiere Dannelselse. Der er blevet sagt det stik Modsatte, at der nemlig ingen saadan Trang er, men jeg siger, at denne Trang er tilstede. Jeg vil nu slet ikke paaberaabe mig den ærede Taler, som nys havde Ordet og som har vidnet saa kraftigt som Rogen om, at denne Trang er tilstede ligeoverfor de Ord, at der ingen Trang er; men jeg vil blot bede ærede Medlemmer lægge Mærke til, at hver Gang vi staa overfor en aandelig Reform, mødes vi altid med de Ord, at der ingen Trang dertil er tilstede. Og hvorfor? Naturligvis af den Grund, at, hvad der aandeligt eies, eies kun af Gaa, at der er kun Gaa, som komme til at kjende det, og de, som ikke eie det, kunne ikke raabe høit nok til, at det kan høres, at der er en almindelig Trang tilstede, fordi, som det hedder, „den græd aldrig for Guld, som aldrig Guld eiede“. Men Trangen er tilstede, og jeg skal i saa Henseende sige, hvad det er, jeg mener. Det er blevet sagt, at Vækkelsen fra Begyndelsen af vort Aarhundrede bryder Straalerne fra Nordens Sol, saaledes som det er opfattet af vore Digtere, ganske vist saaledes, at Straalerne i mange Henseender ere blevene kastede flævt og vrangt tilbage, men dog saaledes, at de have spredt sig ud over Folket. Hvad var det, der gjorde det muligt, at dette Lys i Norden kunde komme til at vække Folket og smelte Isten rundt omkring? Det var netop dette, at der var denne Trang tilstede, og i samme Grad, som den er tilstede, i samme Grad kan Folket vækkes. Ligesom det i mange Henseender har set falsk og urigtigt paa de Forhold, som efterhaanden bleve lyse op, har det søgt alt mere og mere at komme dybere ind i denne Sag og gjøre sig virkelig bekendt med den nordiske Aldtids Liv. Og jeg vil bede de Herrer at lægge Mærke til, at i samme Grad som Folket virkelig er blevet bekendt med de Skatte, som høre Nordens Aldtid til, i samme Grad er dette Dunst voret op i den Skikkelse, hvori det nu ligger for os i Lovforslagsform. Der har

gjennem Tidernes Løb kun været Gaa, der stræbte i denne Retning, men der bliver Flere og Flere og bestandig flere. Men der er endnu et Vidnesbyrd, og det er det, der alt er fremhævet og henpeget paa, nemlig vore Folkehøjskoler. Den Trang, der var tilstede til en Dannelselse, der laa vort Folk nær, har man forsøgt at gjøre Syldest i de Kredse, hvor ikke Latinen stod som en uoverstigelig Hindring derfor, og dette Forsøg, tør jeg her sige, er ikke mislykkedes; saaledes som der er blevet arbejdet, tør jeg sige, at den Trang, som har været tilstede, virkelig for en Del er bleven tilfredsstillet, og Trangen var netop til en Dannelselse, som hørte Folket nærmere til. Nu, siger jeg, ville vi gjøre et Skridt videre. Der er vel sagt, at vi gaa en unaturlig Vej, at vi følge en ikke naturlig Udvikling, og at vi ikke bygge videre paa, hvad vi i den Henseende have, Folkehøjskolerne; men det er jo netop dette, vi have gjort, det ene have vi gjort, at vi have vendt os til Folket i de Kredse, hvor Latinen ikke er traadt hindrende i veien. Der er forsøget blevet gjort, men paa en saadan Maade, at Videnskabens Resultater ere blevene benyttede, som de vare, og derfor ere de stykkede ud i saadanne Dele, at de kunde opfattes og forstaaes af Folket. Men nu var det, at Prøven skulde gjøres, Ildprøven, som skulde vise, om hele denne Tankegang var ægte og sand, og om den ikke vilde falde sammen i samme Dieblis, som de, der havde draget den frem, kaldt bort, og Prøven skulde netop bestaa deri, at vi skulde gaa den omvendte Vej, den videnskabelige Vej, der gaar frem fra Forudsætning til Forudsætning, bygger det ene paa det andet, indtil Bygningen er færdig; det er denne Vej, som betegner Forskjellen mellem de lærde og de ulærde Skoler. I det vi gjøre Skridtet videre, er det den naturlige Udvikling, at vi gaa derigjennem, at vi gaa til at prøve hele Anstuelserne i Videnskaberne, luttre den i Ildprøven for at se, om den er ægte. Jeg tvivler ikke et Dieblis om, at den vel vil staa sin Prøve, og at den Prøve, som den vil komme til at vandre gennem de lærde Skoler, vil føre den videre og videre og vise, at der er den rette Vej at gaa. — Der blev endelig,